

Lužnica: od feudalnoga dvorca do samostana i duhovnog centra

MARIJIN DVOR

kao uspješno turističko odredište

Ako bismo birali najpoduzetniji tim koji vodi neki dvorac u Hrvatskoj i pritom ga je uspio brendirati u samo nekoliko godina, bio bi to tim Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog, koje vode dvorac Lužnicu

Napisali: **akademik Mladen Obad Šćitaroci i prof. dr. sc. Bojana Bojanić Obad Šćitaroci**

Južno pročelje dvorca, autorica Mia Mikula, 2015.

Ako bismo birali najpoduzetniji tim koji vodi neki dvorac u Hrvatskoj i pritom ga je uspio brendirati u samo nekoliko godina, bio bi to zasigurno tim koji vodi dvorac Lužnicu. Od nepoznatog dvorca u blizini Zagreba do prepoznatog turističkog i duhovnog odredišta trebalo je samo deset godina, ali i devet desetljeća života u dvorcu i s

dvorcem. Uspješni, poduzetni i suvremeni tim čine časne sestre Družbe sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog. Nakon 80 godina života u dvorcu započele su 2005. projekt prenamjene dotadašnjega samostana u duhovno-turistički centar. Za kreativno oblikovanje i izvedbu brojnih duhovnih i obrazovnih programa, inovativno vođenje dvorca te doprinos u

prepoznavanju dvorca Lužnice kao zanimljivog duhovnog turističkog odredišta voditeljica turističkog programa u dvorcu Lužnica, sestra Berislava Grabovac dobila je nagradu *Simply the Best* Udruge hrvatskih putničkih agencija i turističkog časopisa *Way to Croatia* za 2017. za velik doprinos u turističkoj ponudi Zagrebačke županije i Hrvatskoga zagorja.

Katastarska karta lužničkog posjeda, 1862.

Katastarska karta, dvorski sklop, 1862.

Počeci promišljanja o novom i drukčijem korištenju dvorca Lužnica poklopili su se s početkom europskog projekta „*Villas, stately homes and castles - compatible use, valorisation and creativ management*“, u kojem su autori ovog teksta bili uključeni kao voditelji hrvatskog dijela projekta. Bili su to počeci europskih projekata koji su tada bili malobrojni, a danas su nasreću brojni i raznoliki. Nakon nekoliko godina časne sestre su pokazale kreativnost u upravljanju i osmišljavanju programa suvremenog korištenja dvorca. Svoju ideju iznijele su na međunarodnom znanstvenom skupu *Villas* na Arhitektonskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu ispred 300 sudionika iz Hrvatske i desetak europskih zemalja. Znale su i htjele su slušati savjete stručnjaka; bile su znatizeljne i tražile primjere dobre europske prenamjene dvoraca i njihovog suvremenog korištenja; bile su spremne učiti (kao i danas) i svladavati nepoznato. Takav pristup doveo je do prepoznatljivog rezultata i sustavne obnove i revitalizacije dvorca, na tragu promotivne sintagme projekta *Villas* o naslijeđu dvorca kao pokretača gospodarskog razvoja. Dva zbornika radova s međunarodnih skupova *Villas* u Hrvatskoj (2005. i 2006.) dostupni su na internetu. Danas je dvorac Lužnica Duhovno-obrazovni centar „Marijin dvor“ s raznolikim duhovnim, obrazovnim, turističkim i kulturnim programima. Lužnica se nalazi 20 kilometara zapadno

od središta Zagreba, tri kilometra zapadno od Zaprešića, otprilike pet kilometara od autoceste Zagreb – Macelj – na prijelazu marijagoričkoga pobrđa u savsku ravnicu prema Samoboru. U blizini dvorca nalazi se željeznička pruga Zagreb – Ljubljana, kao i cesta koja povezuje Zaprešić i Brežice u Sloveniji, a državna granica s Republikom Slovenijom udaljena je 25 kilometara. S ceste koja prolazi tristotinjak metara južno od dvorskoga sklopa Lužnice dvorac i perivoj pružaju lijepu sliku koja mami da se priđe bliže i razgleda i dvorac i perivoj. A perivoj se „razmaknuo“ na bočne strane, da bi se s ceste vidjelo južno pročelje dvorca. Velika oranica između ceste i dvorskoga sklopa još je uvijek sačuvana bez izgradnje, prepoznata kao prostorna i pejzažna dragocjenost u funkciji doživljaja i autentičnosti Lužnice.

Na međusobnoj udaljenosti samo nekoliko kilometara nalaze se četiri dvorca: Laduč, Januševac, Lužnica i Novi dvori Jelačićevi u Zaprešiću. U dvorcu baruna Vranyczanyja Dobrinovića u Laduču godinama se nalazi dječji centar za nezbrinutu djecu školske dobi kao primjer suvremene namjene povijesnih građevina. U Januševcu je smješten dio gradiva Hrvatskoga državnog arhiva. Novi dvori Jelačićevi godinama se preuređuju u kulturni, obrazovni i turistički dvorski sklop Zaprešića s programom zanimljivim i za okolicu. Do 1925. u dvorcu Lužnica živjelo se kao

Nakon 80 godina života u dvorcu sestre milosrdnice započele su 2005. projekt prenamjene dotadašnjega samostana u duhovno-turistički centar

nekada na plemićkom imanju koje se nije bitno mijenjalo. Te je godine barunica Ana Rauch prodala dvorac s perivojem i gospodarskim zgradama Družbi sestara milosrdnica sv. Vinka Paulskog, koje su u dvorcu organizirale samostan u kojem su živjele osam desetljeća. Osnovna namjena dvorca dopunjavala se dobrotvornim, odgojnim i obrazovnim sadržajima (dječji vrtić, domaćinska škola, glazbena škola i dr.).

Godine 2005. sestre milosrdnice preselile su se iz dvorca u novu zgradu koja je napravljena na mjestu nekadašnjih gospodarskih zgrada. Bio je to preduvjet za obnovu i prenamjenu dvorca od stambene u javnu zgradu. Uz pomoć njemačke katoličke zaklade, 2007. obnovljeni su dvorac i perivoj te otvoreni javnosti. Time je započeo novi život Lužnice i novo korištenje kao mjesta duhovnog druženja, društvenih i kulturnih događanja, učenja, šetnje i odmora – drukčijeg ambijenta od gradskog, a nadomak velikom gradu i brojnim naseljima u okolici.

Hodnik na katu s kapelom, 2010., zbirka Šćitaroci

Barokna kompozicija dvorca i perivoja

Dvorac je građen vjerojatno početkom 18. stoljeća. Ne zna se mnogo o njegovoj izgradnji, pretpostavlja se da je izgrađen na mjestu ranijeg kaštela. Godina 1791., urezana na rezbarenoj vertikali jedne stube glavnoga drvenog stubišta u unutrašnjosti, označava vjerojatno veliku graditeljsku obnovu dvorca. Dvorac je obnavljan 1982. te 2005.-2007. Ranije obnove tijekom 19. stoljeća nisu poznate. Vjerojatno ih je bilo, ali bez većih preinaka.

O dvorcu i dvorskome sklopu malo je sačuvano u arhivskom gradivu. To je i razlog

da se o dvorcu razmjerno malo pisalo. Nije ni znatnije istraživano, što čudi s obzirom na dobru očuvanost. U literaturi se nailazi samo na kratke tekstove o dvorcu koje potpisuju Gjuro Szabo (1939.), Anđela Horvat (1970.) i Vinko Ivić (1983.). Vladimir Marković u svojem istraživanju baroknih dvoraca Lužnicu samo spominje (1975.). Pregled dotadašnjih spoznaja o Lužnici

Od izvornog inventara u dvorcu je sačuvano nekoliko kaljevih peći iz druge polovice 19. stoljeća, kamena balustrada na stubištu i četiri kasnobarokna ugrađena ormara

Siva kaljeva peć, 2010., zbirka Šćitaroci

Bijela kaljeva peć, 2010., zbirka Šćitaroci

prikazan je u knjizi „Dvorci i perivoji Hrvatskoga zagorja“ (1993.).

Dvorac je jednokatna građevina, tlocrtno u obliku slova U – takozvani trokrilni dvorac, prepoznatljiv za barokno doba. Barokni način gradnje bio je pod utjecajem austrijskoga baroka, pod čijim se utjecajima grade i drugi dvorci u sjevero-zapadnoj Hrvatskoj.

Dva veličinom jednaka bočna krila otvaraju se prema sjeveru i prilazu, stvarajući malo ulazno dvorište, svojevrsni *cortile d'onore / cour d'honneur*. Južno pročelje izloženo je pogledu s juga – iz perivoja ili s ceste Zaprešić – Bregana. S balkona i iz glavnog salona, smještenih na južnom pročelju, pruža se atraktivan pogled uz baroknu osnu kompoziciju dvorca i perivoja, koji seže duboko u daljinu, zaustavljajući se na zgradama uz cestu.

Na jugoistočnom i jugozapadnom uglu dvorca smještene su valjkaste kule sa stožastim krovovima. Kule su stambene, samo evociraju na nekadašnje renesansne kule koje su služile u obrambenu svrhu.

Južno pročelje prema perivoju simetrično je oblikovano s velikim rizalitim istakom u sredini, u širini s tri velika prozorska otvora. U unutrašnjosti je tu smještena glavna dvorana na katu, koja s prozorima izlazi na sjeverno dvorišno i južno perivojno pročelje. Iz dvorane se na južnom pročelju izlazi na balkon s ogradom od kovanog željeza s inicijalima vlasnika Lewina Raucha (LR). Sva su pročelja obrađena kasnobaroknim uresima – poprsjima muških i ženskih likova ispod lučnih vijenaca, postavljenih iznad prozora.

Vlasnici dvorca stanovali su na katu, a prizemlje je bilo namijenjeno gospodarskim potrebama te za poslugu i službenike koji su brinuli o upravljanju posjedom. Na kat se dolazilo drvenim stubištem, na kojem je i ugravirana 1791. godina koja označava veliku graditeljsku obnovu.

Od izvornog inventara u dvorcu je sačuvano nekoliko kaljevih peći iz druge polovice 19. stoljeća, kamena balustrada na stubištu i četiri kasnobarokna ugrađena ormara u glavnoj dvorani s rezbarenim vratima i florealnim ukrasima na do vratnicima. Kaljeve peći postavljene su

u doba Levina Raucha. Slične peći proizvodnje Meissen ugrađene su i u dvorcu Stubički Golubovec, kao i u baroknoj palači u Matoševoj ulici u Zagrebu. Pokućstvo koje se danas nalazi u dvorcu nije izvorno iz Lužnice.

Na prvom katu, na kraju hodnika jugoistočnoga krila nalazi se mala kapela Sv. Križa, kupolasto nadsvođena s očuvanim kasnobaroknim (rokoko) inventarom. Slika na drvenom oltaru prikazuje Kristovo raspeće.

Otprilike osam hektara velik perivoj s dvorcem jedinstvena je prostorna cjelina, graditeljsko-perivojna kompozicija prepoznatljiva za kraj 18. i početak 19. stoljeća. Gospodarske građevine, kuhinjski vrt i voćnjak zajedno s dvorcem i perivojem čine funkcionalnu i oblikovnu cjelinu visoke ambijentalne vrijednosti. Kvadratni raster kuhinjskoga vrta od 2,4 hektara i krivudave linije šetnica pejzažno oblikovanog perivoja kompozicijski su uravnoteženi.

Perivoj je vjerojatno nastao potkraj 18. stoljeća, nakon izgradnje dvorca. Imao je obilježja engleske pejzažne arhitekture, pri čemu su i okolne livade i oranice pridobile stvaranju perivojnih veduta. Potkraj 19. stoljeća u perivoj se unose historicistički elementi poput kamenih stijena, mediteranskog raslinja, cvjetnih nasada neposredno uz dvorac i sl., što se može vidjeti

na razglednicama s početka 20. stoljeća. U zapadnom dijelu perivoja nalazi se jezero, odakle se pruža lijep pogled na dvorac. Veći dio perivoja autohtona je šuma hrasta kitnjaka i običnoga graba. Ističe se golema platana ispred sjevernog ulaznog pročelja. U sklopu obnove dvorca obnovljen je i perivoj, posebice 2,5 kilometara nestalih šetnica koje slijede nekadašnje stanje prikazano na staroj katastarskoj karti iz 1861. Obnovljeno je jezero, postavljene su sjenice, a u sjevernom dijelu perivoja posađeno je novo raslinje.

Povijesni vlasnici: od Čikulina do Raucha

Prvi vlasnik imanja Lužnice bila je plemićka obitelj Čikulina, podrijetlom iz Italije. U Hrvatskoj se Čikulini javljaju u 16. stoljeću. Ženidbenim vezama i dobrim gospodarenjem stekli su brojna imanja. Među najvažnijim predstavnicima obitelji bio je Julije Čikulina (1580.-1634.), upravitelj vinodolskih posjeda Nikole Zrinskog i vješt trgovac. Zrinski ga je optužio zbog zlouporabe i krađe, oduzevši mu neka imanja. Tek nakon smaknuća Petra Zrinskog sin Julija Čikulina uspio je sudskim putem vratiti imanja 1685. godine, a uime odštete dobio je Medvedgrad i Šestine s inventarom te kuću s inventarom Petra Zrinskog na Markovu trgu u Zagrebu. Nakon što je napustio mjesto upravitelja po-

Perivoj ispred južnog pročelja dvorca, razglednica, početak 20. stoljeća, zbirka Ščitaroci

Perivoj ispred sjevernog pročelja dvorca, 1920-te, izvor: Vuk Steeb, zbirka Šćitaroci

Ružičnjak u perivoju, 1920-te, izvor: Vuk Steeb, zbirka Šćitaroci

Staklenik u perivoju, 1920-te, izvor: Vuk Steeb, zbirka Šćitaroci

Lužnica je pripala Pavlu Rauchu koji je naslijedio imanje i dvorac preuredio, a možda i ponovno sagradio 1791.

1880-ih godina zahvatila kriza zbog pojave trsnog ušenca (floksera), a ranije još pepelnice i peronospore.

Osim Lužnice baruni Rauch posjedovali su u Hrvatskom zagorju još dvorce i posjede u Martijancu (nedaleko Ludbrega) i Stubički Golubovec u Donjoj Stubici, a u Zagrebu ih pamtimo po baroknoj palači na Gornjem gradu – palači Vojković-Oršić-Kulmer-Rauch u Matoševoj ulici, u kojoj je danas Hrvatski povijesni muzej.

Obitelj Rauch poznata je po mađaronski orijentiranim hrvatskim banovima koji su često izazivali afere i ostali u lošem sjećanju kao banovi koje narod nije volio. Obitelj Rauch je njemačko-saskog podrijetla. Spominje se 1557., kad su braća Levin, Grgur i Blaž dobili plemstvo od kralja Ferdinanda I. Prvi Rauch u Hrvatskoj bio je Danijel koji je došao u Nedelišće u Međimurju. Njegov sin Stjepan, oženjen Barbarom pl. Pettho de Gerse, poginuo je kod Zrina 1688. u borbi s Turcima. Stjepanov sin Adam Daniel bio je zagrebački podžupan (1709.-1714.), a potom hrvatski ban (1714.-1728.). Oženio je Anu Gothal koja je u miraz donijela imanje Lužnicu i Botinec. Ženio se još dva puta – s Ivanom Praunsperger i Evom Gregurovečki. Imao

sjeda Zrinskih u Hrvatskom primorju, Julije se preselio u Lužnicu, tada mali posjed svoje žene Sofije Ratkaj. Trgovinom se obogatio i kupio veći dio posjeda nekadašnjega Susjedgradsko-stubičkog vlastelinstva. Hrvatski sabor je 1613. priznao Čikulinama nobilitet (plemstvo), 1628. dobili su barunat, a 1706. grofovski naslov. Ivan Franjo (1681.-1746.) bio je posljednji potomak obitelji Čikulini.

U 18. stoljeću imanje Lužnica se dijeli između grofa Ivana Franje Čikulina i obitelji Moscon. Obitelj Moscon otkupljuje cijeli posjed i dobiva ga Maksimilijana Moscon. Njegov muž podžupan Ivan Hyachinhy oporučno ostavlja Lužnicu zagrebačkom Kaptolu, što Maksimilijanina sestra Julijana Sermage osporava, pa vodi parnicu

s Kaptolom. Konačno je Lužnica pripala Pavlu Rauchu koji je naslijedio imanje i dvorac preuredio, a možda i ponovno sagradio spomenute 1791. Otad je Lužnica bila glavno sjedište obitelji Rauch.

Posjed Lužnica obuhvaćao je i zemlju i šume u Brdovcu, Zaprešiću, Kupljenovu, Laduču, Kraju, Podgorju, Gornjoj Bistri, Donjem i Gornjem Stenjevcu, Kerestincu, Strmecu, Domaslovcu i Slanom Potoku. Rauchovi su posjedovali i mala plemićka dobra Pušća, Kupljenovo i Jakovlje. Plemićki posjed sa sjedištem u Lužnici 1891. obuhvaćao je 6502 jutra (3.741,6682 hektara) – 34,7 % oranica, 32,2 % šuma, 17,2 % livada, 5,8 % vinograda i 10,1 % pašnjaka i ostalih površina. Važna gospodarska djelatnost bilo je vinogradarstvo, koje je

Obnovljeni perivoj sjeverno od dvorca, 2010., zbirka Šćitaroci

Jezero u perivoju, 2010., zbirka Šćitaroci

Lužnica iz zraka

U prizemlju dvorca živjela je u djetinjstvu Marija Jurić Zagorka, čiji je otac bio računovođa baruna Geze Raucha

je dvije kćeri i sina Ivana. Ivan je s Katarinom Ilijašić imao sina Pavla i kći Katarinu. Pavao je kao pukovnik u Kostajnici dobio 1763. titulu baruna, kasnije i čin generala. Sa ženom iz obitelji Szegedi imao je tri kćeri i sina Danijela. Danijel je sa ženom Elizabetom Farkas de Nagy-Joka imao kći Anu i sinove Gjuru (1816.-1897.) i Levina (1819.-1890.), obojicu rođene u Lužnici, a Levin je u Lužnici i umro. Sa ženom Antonijom Sermage (umrla 1913.) Levin je imao petero djece: Gezu (r. 1852.), Alicu (udanu za baruna Kristiana Steeba iz Stubičkog Golubovca), Mariju (udanu za Julija Jelačića Bužimskog), Ivanu (udanu za baruna Aichelburga-Labia) i Pavla (r.1865., vlasnik Martijanca i hrvatski ban 1908.-1910.). Od svih članova obitelji najpoznatiji je Levin Rauch, osnivač mađaronske Unionističke stranke u Hrvatskoj, poznat kao „nagodbeni“ ban koji je za vrijeme banovanja (1868.-1871.) nametnuo Hrvatskom saboru nagodbu s Mađarima. Radi „lonjskopoljske afere“ morao se odreći banske časti. Njegov sin Pavao (1853.-1933.) postao je ban 1908., ali je zbog „veleizdajničkog procesa“ u Zagrebu i neuspjelih izbora morao dati ostavku. S njegovim sinom Pavlom mlađim izumire muška loza obitelji Rauch. Za dvorac u Lužnici vezana je Marija Jurić Zagorka (1873.-1957.). U djetinjstvu se često selila s roditeljima, pa je živjela i u dvorcu Lužnici. Njezin otac Ivan Jurić (1843., umro u Lužnici 1919.) radio je na plemićkim posjedima kao računovođa. Nakon grofova Erdödy došao je u službu barunu Gezi Rauchu kad je Marija bila još malo dijete. Najprije je obitelj Jurić radila i živjela u Stubičkom Golubovcu, a zatim u Lužnici. Živjeli su u prizemlju dvorca, što Marija Jurić Zagorka opisuje u romanu „Kamen na cesti“. Gezina majka prepoznala je Marijine sposobnosti, pa ju je pozvala da u dvorcu pohađa

privatnu školu. Geza Rauch je ponudio platiti dvije trećine njezinog školovanja u Švicarskoj, no Marijina majka nije se s tim složila i poslala je Mariju u djevojačku školu u Krapinu.

Lužnica d.o.o. za turizam, ugostiteljstvo i poljodjelstvo

U Hrvatskom zagorju, kao i u cijeloj sjevernoj Hrvatskoj, veliki je problem revitalizacija dvoraca. Neosporno je da su dvorci kulturno dobro, većinom u jako lošem stanju i osiromašeni uslijed sedam desetljeća degradacije i nedostatne skrbi, koje zahtijeva obnovu u skladu s konzervatorskim načelima. Istodobno, suvremeni život i suvremene potrebe zahtijevaju financijsku održivost i društvenu opravdanost kao preduvjet dugoročnog opstanka, što pak zahtijeva dinamičnost i kreativnost u korištenju i punudi sadržaja i aktivnosti, kako bi se doveo dovoljan broj korisnika i posjetitelja. Potrebni su entuzijazam, upornost, intenzivan rad i ljubav za sve aktivnosti, da bi se dvorac uspio održati u novom životu. Lužnica sve to ima, kao malo koji dvorac u Hrvatskoj, izuzevši malobrojne koji su u cijelosti pokriveni novcem iz državnog, županijskog i/ili gradskog proračuna.

Kakav je model revitalizacije dvorca Lužnica? Razgledom dvorca i povremenim događanjima u dvorcu ili perivoju nije moguće financijski pokriti realne troškove održavanja. Toga su postale svjesne i sestre milosrdnice nakon iskustva prvih godina tijekom obnove i nakon nje. Stoga su krenule u poduzetništvo, školujući se da bi ovladale različitim aspektima poduzetništva i stekle licencije za obavljanje registriranih djelatnosti. Registrirale su tvrtku Lužnica d.o.o. za turizam, ugostiteljstvo i poljodjelstvo. Otvorile su turističku agenciju, restoran, hostel/hotel sa stotinjak postelja. U vrtovima uzgajaju povrće, vode farmu kokoši nesilica. Organiziraju vođenje gostiju po cijeloj Hrvatskoj, ali i programe naobrazbe i razne tečajeve u dvorcu, primjerice, tečajeve glagoljice i kaligrafije, program za djecu s raznim radionicama i školom

u prirodi, ljetne kampove, međunarodne konferencije, duhovnu obnovu i susrete. Prostor daju i u najam za održavanje radionica, seminara i konferencija. U velikom salonu i u malim salonima dvorca, kao i u konferencijskoj dvorani sa 150 mjesta održavaju se koncerti, predstavljanja knjiga, književne večeri, domjenci i druge aktivnosti. U restoranu se nudi domaća hrana iz dvorskoga vrta. U Lužnici se godišnje zabilježi otprilike 15.000 posjetitelja.

Lužnica je postala primjer dobre prakse, koji se uspio oživotvoriti slijedeći *Villas* projekt koji je poticao suvremeno korištenje i kreativno upravljanje dvorcima, kurijama i ljetnikovcima. Deset godina nakon početka *Villas* projekta ostvaruju se dobri rezultati, upornim radom i jasnom vizijom. To je model koji bi mogao spasiti od propadanja mnoge hrvatske dvorce te unaprijediti društvene i gospodarske aktivnosti naselja u kojima se dvorci nalaze.

Nastup udruge Lipicanska barokna raskoš na Danima otvorenih vrata Lužnice

ADVENT

- 4 Jaslice časne sestre Samuele
- 6 Najljepši Advent u Europi

DOGAĐANJA

- 14 Advent u MUO
- 17 Adventski program u Galeriji Klovićevi dvori
- 20 Tajni život baštine
- 21 Fotografije Zagrebačke ploče
- 22 Kavkaz u novom ruhu

INTERVJU

- 24 Pijanist, skladatelj i producent Josip Joe Meixner, autor *piano medicine*®

POVIJEST

- 28 Ksaverska dolina – povijesni kulturni krajolik
- 35 Dječji vrtić Vjeverica na Mihaļjevcu
- 40 Samostanski sklop svetog Franje Ksaverskog
- 44 Umjetnička baština svetišta sv. Franje Ksaverskog u Zagrebu
- 50 Vila Roberta i Leopoldine Auer na Rokovu perivoju 1

OBLJETNICE

- 56 150 godina Hrvatskog društva likovnih umjetnika (3)
- 60 Sto petdeset godina Hrvatskoga književnoga društva sv. Jeronima
- 65 Pedeset godina časopisa Kaj i 45 godina Kajkavskog spravišća
- 66 50 godina Zagrebačke Biblije
- 70 Šumarski fakultet proslavio 120. obljetnicu utemeljenja
- 72 Sedamdeset godina posudionice i radionice narodnih nošnjji

KULTURA

- 88 Vladimir Becić (1886. – 1954.)
- 96 Tomislav Mužek dobitnik nagrade „Tito Strozzi“

SPORT

- 76 Koturaljkaštvo – klizanje na asfaltu
- 80 Dodijeljene državne nagrade za sport „Franjo Bućar“
- 82 Otac hrvatskog sporta Franjo Bućar

DVORCI

- 110 Lužnica: od feudalnoga dvorca do samostana i duhovnog centra

ZDRAVLJE

- 120 Priprema zdravih slatkih jela
- 124 Gradska ljekarna Zagreb: urbano ljekarništvo s tradicijom dugom sedam stoljeća
- 128 Hormonsko zdravlje muškaraca

Izdavač: BIBRA izdavaštvo d.o.o.
Trg kralja Tomislava 21, Zagreb
Tel./fax: 01/4880 555
e-mail: bibra.izdavastvo@zg.t-com.hr
www.zagrebmojgrad.hr

Direktor:
Branko Gračanin

Glavna urednica:
Biserka Rajković Salata

Grafička urednica: Darija Žunec

BABAJA
BRANDING & DESIGN CONSULTANCY D.O.O.

Naslovnica: Dražen Bota

Redakтура i lektura: Diana Kučinić

Novinari: Milka Babović,
Marijan Lipovac,
Diana Kučinić

Suradnici: dr. sc. Snježka Knežević,
dr. sc. Darija Vranešić Bender,
dr. sc. Irena Kraševac,
dr. sc. Mirjana Repanić Braun,
akademik Mladen Obad Šćitaroci,
akademik Tonko Maroević,
dr. sc. Dragan Damjanović
akademkinja Željka Čorak
Petra Vugrinec

Fotografi: Ines Novković, Branko Hrkač,
Saša Novković

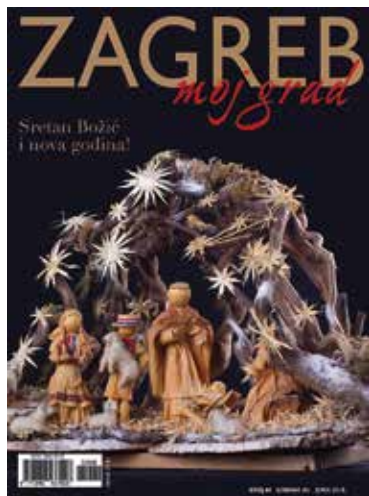
Marketing: Redakcija

Tisak:

KERSCHOFFSET

Časopis je realiziran uz potporu Grada Zagreba

ZAGREB *moj grad*

**DARUJTE DRAGIM PRIJATELJIMA ZA BOŽIĆ
PRETPLATU NA ČASOPIS ZAGREB MOJ GRAD (PET BROJEVA),
PROSINAC 2018. - PROSINAC 2019. CIJENA 100 KUNA.**

ŽELITE LI SE PRETPLATITI NA ČASOPIS ZAGREB MOJ GRAD?

Godišnja pretplata za tiskano izdanje (4 broja) koje šaljem na Vašu kućnu adresu iznosi **80 kuna**.

Godišnja pretplata za PDF izdanje (4 broja) koje šaljem na Vašu e-mail adresu iznosi **50 kuna**.

Iznos možete uplatiti uplatnicom na adresu **Bibra izdavaštvo, Tomislavov trg 21, 10000 Zagreb** ili na žiroračun: **HR5124000081110046478**.

Molimo da nam svakako pošaljete i svoju adresu na mail **bibra.izdavastvo@zg.t-com.hr** ili fax **01/4880 555**

Časopis *Zagreb moj grad* dobio je 2011. godine preporuku Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta i Gradskog ureda za kulturu, obrazovanje i sport da se koristi kao dopunska literatura u nastavi hrvatskoga jezika i književnosti, povijesti, likovne kulture, glazbene umjetnosti i drugih oblika nastave, kao što su projektna nastava ili interdisciplinarni oblici rada u školama. Časopis se preporučuje i školskim knjižnicama.